

de 1433 (*InvLC*); el *DAG* cita «tres gançales de fil de balestes» en un inv. de Torredembarra de 1430, i *gançaya* i *gansalla* 'fil d'empalomar', aquest a Olot, 'orelleta de l'espardenya per on passa la veta' a Vallfogona, 'rotllana, floc' «prov. de Lleida»; *AlcM* el troba dues vegades en els inventaris d'Anfós el Magnànim (1413-28) i «*gansayes* de fil d'empalomar» en un doc. quatrecentista d'Igualada, *BDC* XIV, 31. Crec que s'ha de llegir el mateix en un doc. de les Drassanes de Barcelona, any 1416, on el publicador (Moliné, *Consolat*, p. 356) va imprimir: «robes que lo notxer En Jacme, que mort <havie>, havie en la nau --- una stora barberescha 3 sous; i. una algevebra 12 s.; i. un taulell d'escacs, 4 s.; i. 6 *ganseralles* de fil, 3 sous; i. una maneta de cant, 7 s.», però això fóra un hapax i per tant crec que el copiadore va pendre pel bec paleogràfic sigla de *er* el que en realitat era un bocí de la *s* alta o la tilde de nasal o assaig de ploma sense valor.

Deu ser mera variant fonètica del mateix mot: «onze *gantxalles* de fil per fer cordes de ballesta», doc. de 1445, a Salses (× *ganxo*), contaminació majorment fàcil perquè en aquest temps *gantxo*, *-nxo*, era un mot típic del llenguatge nàutic, i és com llavors es troba més sovint usat. Manlleu del cat. ha de ser *gançalla* en un inv. arag. de 1405 (*VRom.* x, 159); i arriba fins a Navarra si bé aquí contaminat per *ansa*, *anzalla*, *-aja*, *ansaja* «ganxo de madera puesto al extremo de una soga para sujetar la carga de una caballería» (Iribarren).

Com que *gansalla* no és sols la rotllana de fil fort o llibant sinó també el fil d'empalomar mateix, i això no solament a Olot com ja ens diu el *DAG*, sinó també a Solsona i a totes les valls de l'Alt Ter en amunt d'Osona (*AlcM*), i el mateix implica el doc. més antic trobat per Alart, en dir «fil de *gansalles*», és clar que es tracta del lligam mateix, del fil fort o llibant d'empalomar que s'usa per subjectar o fermar els objectes nàutics i altres, per tant no podem dubtar a aplegar aquest mot amb l'oc. *guinsalh*, de venerable antiguitat.

Ja se'n serveix figuradament Guiraut de Bornelh en el S. XII amb el sentit de llaç o lligam que uneix dues persones; assegurant que mai ningú ha de deixar que cap malvat escampi res de l'existència d'un amor consumat, i que per ell no se sabrà, ni deixarà que se sàpiga, que hi ha el lligam entre dona i home: «Mas l'adreitz cors q'ieu voill / --- / m'a traich d'ir' e d'afan / --- / ja no n sabran mas dui / los entresseins ni ls mans: / que tortz es grans / e sobeirans follatges / qan, per malvatz messatges, / vilans ni d'òvol taill, / escampa del *ginsail*, / ni fuig bon' amistatz: / mas ieu-m soi ben gardatz / --- / que non es vius ni natz / cui anc en fos privat» (*PSW* IV, 216). En un text de dret medieval bearnès es pren la soga metonímicament per la força on morirà penjat el reu: «que los sie defendut tote pilherie sus pene deu *guinsalh*».

Fins avui prov. *guinsau* «hart, lien, corde de bourreau ou de pendu» (*TdF*); però si aquí hi ha *-u* de *-l* no és més que per la coneguda i forçosa despalatalització de la *-lh* en fi de mot a Provença; i crec que algun exemple de *guinsal* que arrellegà en francès antiquat

o antic Godefroy és també un manlleu dels parlars provençals, perquè en els Pirineus gascons resta fins avui *ginsai* des d'Aspa i Ossau fins a Azun, Esponde i el Lavedà, però amb el sentit de corda de lligar (Krüger, *BDC* XXIII, 160). Sembla que es conservi amb *i*, però amb la terminació femenina de la forma catalana, i amb sign. concretada diversament, a l'Alt Pallars «*quinsalla*: fideos retorcidos» (Pol, V. d'*Aneu*, 25, on em pregunto si la *q* no és err. tip. per *g*).

En italià *guinzaglio* és precisament el «laccio messo ai cani per andare a caccia», i ja es documenta en la segona meitat del S. XIV, en Sacchetti; hi ha una variant antiga *guinzale* en Luca Pulci (c. 1415), derivats com *sguinzagliare* i *guinzagliare*, i assenyala una variant antiga *vinzaglio* un filòleg del S. XVII, que sembla provar que a Itàlia col·laboraren també els longobards a l'admissió del terme. Per aquesta banda, doncs, el sentit indica que el primer membre del compost *WINTSAIL degué ser *wind* com a nom de ca, el llebrer, que en efecte tingué aquesta forma breu en alt i baix alemany i neerlandès des de l'etapa més antiga d'aquestes literatures, i fins al S. XVI no fou reemplaçat pel compost més clar *wind-bund*.

Tant SAIL 'corda' com WIND 'vent' foren comuns des del principi a les llengües germàniques de totes les branques (avui encara al. *seil*, i un angl. *sole* no està oblidat per més que s'hagi antiquat, esc. ant. *seil*, i fins en gòtic consta indirectament gràcies al verb derivat *insailjan* 'lligar a una corda'). Deixem a mans dels germanistes la decisió definitiva de si el nom de *gos wind* va o no etimològicament junt amb *wind* 'vent' (cf. fr. *venter*, avoir *vent de quelque chose*), que avui veus molt autoritzades admeten una homonímia provinent del nom de l'antiga nació venètica de l'Europa central (*Ouevédu* Ptolemeu, *Venethi* Tàcit), com a raça de gossos obtinguda per la recria en aqueixa nació. En el fons ens és igual, perquè havent-hi identificat formal completa entre *wind* 'vent' i *wind* 'gos', la gent germano-parlant havia d'identificar-los, percebent el nom d'aquest com l'encarnació del lligam lingüístic entre angl. *wind* 'flairar' i ahora 'ventejar', esc. ant. *vidra* 'flairar', al. *wittern* 'flairar', *auswittern* 'trobar ensumant' (al costat del germ. comú *wedra* 'vent' i 'temps', esl. *větrū* 'aire', 'vent').

Llavors podem creure que en crear el compost *WINTSAIL els antics francs no devien separar la noció de 'corda per al gos de caça' de la de 'corda per al vent'; i mentre els de l'interior, o els longobards, ho aplicaven més aviat a la corda cinegètica, els de la costa del Canal, ho dirien més aviat de la nàutica. No crec, doncs, que estiguin fundats els dubtes amb què acollí M.-L. (*REW*, 9549) aquesta etimologia (i molt menys l'«origen sconosciuta» d'APrati).

Crec que no seria raó ferma per dubtar ni la discrepància vocàlica: *ga-* del català, *gui-* de l'it. i oc.; i la *ī*, essent breu, havia de sonat molt oberta, i com que bé podem admetre que rebérem el mot directament dels francs carolingis padrins de la Marca Hispànica, és possible que WINT- hi passés a *guc-* > *ge-* = *gø-* en la pronúncia del català oriental (ajudada per la *á* tònica):